

všichni obědvají. On však pořád pije vodu, rovnou z potoka, který teče a bublá hned vedle. A je takový chládek a voda je tak kouzelně modrá a studená, zurčí přes barevné kamínky a po nevýslovně čistém, zlatavě hrajícím písku... Náhle jasně uslyšel, jak odbíjejí hodiny. Trhl sebou, vzpamatoval se, zvedl hlavu, podíval se do okna a odhadl čas, a najednou vyskočil už nadobro procitlý, jako by ho kdosi shodil z divanu. Došel po špičkách ke dveřím, tiše je pootevřel a poslouchal, co se děje dole na schodech. Srdce mu divoce bušilo. Ale na schodech bylo úplné ticho, jako by všechno spalo... připadlo mu úžasně nemsmyslné, že mohl od včerejška spát jako zabítý, aniž co podnikl, aniž co připravil... A zatím možná zrovna odbilo už šest... A jeho ospalost a otupělost náhle vystřídal horečný a trochu zmatený spěch. Příprav nebylo ostatně mnoho. Napínal smysly, aby všecko dobře uvážil a na nic nezapomněl; ale srdce mu tlouklo bez přestání, bušilo tak, že se mu svíral dech. Za prvé bylo třeba zhotovit poutko a přišít ho ke kabátu – záležitost několika minut. Sálh pod polštář a našel v prádle, které pod ním bylo nacpáno, jednu už docela rozpadlou, starou a nevypranou košili. Z jejích cárů utrl pruh asi palec široký a osm palců dlouhý. Složil ho nadvakrát, svlékl volný letní plášť z jakési tlusté bavlněné látky (svůj jediný svrchní oděv) a začal přišívat oba konce pruhu k levé vnitřní straně pod paží. Ruce se mu při šití třásly, ale zvládl to dokonce tak, že když svrchník oblékl, nebylo zvenčí nic vidět. Jehlu a nitě měl připraveny už dlouho ve stolku zabalené v papírku. A poutko byl jeho vlastní velmi chytrý nápad: bylo určeno pro sekyru. Nemohl přece nést sekyru po ulici v rukou. A kdyby ji schoval pod kabát, musel by ji stejně přidržovat, a to by bylo nápadné. Ale teď, když má poutko, stačí, aby na něj sekyru zavěsil za želízko, a bude mu pěkně viset pod paží celou cestu. Když strčil ruku do postranní kapsy svrchníku, mohl přidržovat i konec topůrka, aby se nekývalo, a protože svrchník byl hodně volný, učiněný pytel, nemohlo být zvenčí nápadné, že něco rukou skrz kapsu přidržuje. Toto poutko si vymyslel také už před čtrnácti dny.

Když s tím byl hotov, strčil prsty do malé škvíry mezi svým „tureckým“ divanem a podlahou, zašmátral v levém koutě a vytáhl z úkrytu dávno připravenou zástavu. Tato zástava vlastně nebyla zástava, ale obyčejné, hladce ohoblované prkénko ne větší a silnější, než by mohla být stříbrná tabatěrka. Toto prkénko náhodou našel při jedné své procházce na jednom dvoře, v jehož křídle byla jakási dílna. Pak jen přidal k prkénku hladký tenký plíšek, pravděpodobně od čehosi odlomený, který zvedl na ulici při téže procházce. Dále obě destičky, z nichž plechová byla menší než dřevěná, položil na sebe a pevně je křížem krážem omotal nití; pak je pečlivě a úhledně zabalil do čistého bílého papíru a převázal tak, aby dalo práci to rozvázat. To proto, aby na nějakou dobu odvrátil stařeninu pozornost, až se začne balíčkem obírat, a tím připravil příhodnou chvíli. Plechovou destičku přidal kvůli váze, aby stařena alespoň v první chvíli nepoznala, že „věc“ je dřevěná. To všechno měl pro vhodnou příležitost schované pod divanem. Sotva zástavu vytáhl, uslyšel odněkud ze dvora kohosi volat:

„Dávno jde na sedmou!“

Dávno! Bože můj!

Vrhl se ke dveřím, chvilku poslouchal, popadl klobouk a opatrně, neslyšně jako kočka sestupoval ze svých třinácti schodů. Měl před sebou ještě to nejdůležitější – ukrást z kuchyně sekyru. Že to provede sekyrou, byl rozhodnut už dávno. Měl ještě zavírací sadařský nůž, ale na nůž a hlavně na své síly nespolehal, proto definitivně zůstal při sekyře. Všimněme si ostatně jedné pozoruhodnosti všech konečných rozhodnutí, k nimž už v té věci dospěl. Měla tu zvláštní vlastnost, že čím byla konečnější, tím podlejší a ohavnější se mu hned jevila. Přestože bojoval tak ukrutný vnitřní zápas, nemohl po celou tu dobu nikdy ani na okamžik uvěřit, že své záměry provede.

Kdyby jednou dospěl tak daleko, že by měl všecko do posledního puntíku promyšlené a s konečnou platností rozhodnuté, a kdyby už vůbec o ničem nepochyboval, tu by byl právě od toho všeho nejspíš

upustil jako od ohavnosti, zrůdnosti a nemožnosti. Ale nevyřešených bodů a pochybností zbývalo ještě bezpočet. Pokud šlo o to, jak si opatřit sekuru, pak mu tato maličkost nedělala vůbec starost, protože nebylo nic lehčího. Nastasja totiž zejména kvečeru co chvíli odbíhala: buď k sousedům, nebo do krámu, a dveře zůstávaly vždycky dokořán. Však s ní bytná hlavně proto mívala spory. A tak až naдейde ta chvíle, stačí, když tiše vejde do kuchyně, vezme si sekuru a pak, za hodinu (až bude po všem), vejde opět a položí ji zpátky. Vynořovaly se však i pochybnosti: dejme tomu, že za hodinu přijde sekuru položit zpátky, ale Nastasja se zatím vrátí, bude doma. To bude ovšem muset projít kolem a vyčkat, až zase odejde. Ale co když zatím bude sekuru potřebovat a začne ji hledat a ztropí rámus – pak hned vznikne podezření nebo přinejmenším popud k podezření.

Ale to už byly podrobnosti, kterými se ještě vůbec nezabýval, neměl na to ani kdy. Zabýval se jen tím nejdůležitějším a podrobnosti odkládal na dobu, až *bude pevně rozhodnut*. Ale to se zdálo zhola nemožné. Aspoň jemu samému se to zdálo. Za žádnou cenu nebyl s to představit si, že jednou skončí své přemýšlení, vstane a – prostě tam půjde... Dokonce i svou nedávnou *zkoušku* (totiž návštěvu a poslední obhlídku místa) jenom *zkoušel* provést, a nemyslel ji vážně, nýbrž asi tak: I co, půjdu tam a zkusím to, nač o tom planě přemýšlet! A hned neobstál, nechal všeho a utekl rozrušen sám na sebe. Přitom se zdálo, že celou analýzu, pokud šlo o mravní otázku problému, už má za sebou: jeho kazuistika už byla vybroušená jako břitva a žádné vědomé námitky se v něm neozývaly. Jen v té poslední věci si prostě nevěřil a zarytě, otrocky hledal námitky mimo sebe, po hmatu, jako by ho k tomu někdo nutil a táhl. Ale ten poslední den, který přišel tak náhle a naráz o všem rozhodl, na něho působil skoro docela mechanicky: jako by byl někým uchopen za ruku a vlečen nezadržitelně, poslepu, s nadlidskou silou a bez námitek. Zrovna jako by se dostal cípem šatů do soukolí stroje a byl do něho vtahován.

Zprvu – ostatně už dlouho předtím – ho zajímala jedna otázka: proč je každý zločin tak snadno odhalen a vypátrán a proč po sobě každý pachatel zanechává tak zřetelné stopy? Poznenáhlu dospěl k velmi různorodým a zajímavým závěrům a podle jeho názoru tkvěl hlavní důvod ne tak ve faktické nemožnosti zločin utajit, jako spíše v samém pachateli; pachatel totiž, a to skoro každý, prožívá v okamžiku zločinu zvláštní krizi vůle a úsudku, kterou vystřídá dětská, mimořádná lehkomyšlnost, a to právě ve chvíli, kdy je úsudku a obezřetnosti nejvíce třeba. Z jeho zkušeností vyplývalo, že toto zakalení úsudku, tento pokles vůle, přepadá člověka jako nemoc, postupně sílí a dosahuje nejvyššího stupně nedlouho před spácháním zločinu; stejnou silou působí i v okamžiku zločinu a ještě nějakou dobu poté, podle individuality pachatele; pak pomine právě tak, jako pomíjí každá nemoc. Zbýval problém: je ona nemoc příčinou, jež rodí zločin, nebo je v povaze zločinu, že je vždy provázen takovou nemocí? Na vyřešení toho problému se ještě necítil dost silný.

Když dospěl k těmto závěrům, usoudil, že u něho, v jeho případě, nemůže dojít k podobným chorobným zvrátům a že si pevně podrží úsudek i vůli po celou dobu provádění svého úmyslu, z toho jediného důvodu, že jeho úmysl „není zločin“... Nebudeme sledovat celý myšlenkový postup, jímž k tomuto závěru došel, i tak už jsme příliš předběhli události... Dodáme jen, že faktické, ryze materiální zábrany činu hrály v jeho svědomí vůbec tu nejpodřadnější roli. Stačí udržet je pevně v otěžích vůle a úsudku, a všechny budou v příslušnou chvíli překonány, až bude třeba obeznámit se do nejmenších detailů se všemi podrobnostmi provedení činu... Ale k činu nedocházelo. Svým konečným závěrům věřil čím dál tím méně, a když udeřila jeho hodina, odehrálo se všecko docela jinak, jaksi bezděčně, ba skoro neočekávaně.

Jedna docela nepatrná okolnost ho však zahнала do slepé uličky ještě dříve, než sešel ze schodů. Když procházel kolem kuchyně své

bytné, obezřetně zašilhal do jejích jako vždy dokořán otevřených dveří, aby se napřed přesvědčil, není-li tam v Nastasjině nepřítomnosti sama bytná, a když ne, jsou-li dobře zavřeny dveře jejího pokoje, aby odtud třeba nevyhlédla, až bude brát sekyru. Ale jaké bylo jeho ohromení, když náhle zjistil, že Nastasja tentokrát nejen je doma, ale ke všemu má práci – vykládá z koše prádlo a rozvěšuje ho na šňůry. Když ho spatřila, přestala věšet, otočila se a pozorovala ho celou dobu, dokud nezašel. Uhnul pohledem a prošel, jako by nic nezpozoroval. Ale bylo po všem: byl bez sekyry! To ho přímo ohromilo.

Kdo mi napískal, přemítal scházeje do průjezdu, kdo mi napískal, že v tu chvíli určitě nebude doma? Proč, proč, proč jenom jsem o tom byl tak skálopevně přesvědčený? Byl zdrcen, ba přímo ponížěn. Měl takovou zlost, že by se byl nejraději sám sobě vysmál... Vzedmul se v něm tupý, zvířecí vztek.

V průjezdu se zastavil a uvažoval. Jen tak naoko si vyjít mu bylo protivné, vrátit se domů ještě protivnější. Taková příležitost navždy ztracena! Procedil, stojí bezúčelně v průjezdu, přímo proti tmavému kumbálku domovníkovu, rovněž otevřenému. Náhle se zachvěl. Z domovníkova kumbálku, na dva kroky od něho, mu zprava zpod lavičky cosi zasvítilo do očí... Rozhlédl se – nikde nikdo. Přistoupil po špičkách ke dveřím, sešel po dvou schůdcích a tlumeně zavolal domovníka. Opravdu, není tu. Ale je někde nablízku, asi na dvoře, protože má dokořán. Divoce skočil po sekyře (byla to sekyra), vytáhl ji zpod lavičky, kde ležela mezi dvěma polínky, a hned, ještě než vyšel, ji zavěsil na poutko, strčil obě ruce do kapes a vyšel do průjezdu; nikdo ho neviděl! Kde chybí rozmysl, pomůže ďábel! pomyslel si s křivým úsměvem. Tato náhoda ho nesmírně povzbudila.

Po ulicích šel zvolna a *důstojně*, aby nevyvolal ani stín podezření. Po chodcích se díval málo, ba snažil se vůbec nehledět do tváří a být co nejméně nápadný. Vtom si vzpomněl na svůj klobouk. Proboha!

Předevčírem jsem měl peníze, a nemohl jsem si místo něj opatřit čepici! Potichu od plic zaklel.

Náhodou zašilhal jedním okem do jakéhosi krámků a tam na nástěnných hodinách zjistil, že už je deset minut po sedmé. Musel si pospíšet, a přitom si zajít: chtěl přijít k domu oklikou, z opačného směru...

Kdykoliv si to všechno dříve představoval, většinou se domníval, že bude mít velký strach. Teď však nejenže neměl velký strach, nýbrž neměl strach vůbec. Obíral se v těch chvílích dokonce nějakými docela vedlejšími myšlenkami, avšak jen prchavě. Když šel kolem Jusupovova parku, až nápadně se zahloubal do úvah o tom, že by vodotrysky měly být zřizovány na všech náměstích, aby tam příjemně osvěžovaly vzduch. Poznenáhlu se přiklonil k názoru, že by město velmi zkrášlilo a velmi mu prospělo, kdyby se Letní sad rozšířil na celé Martovo pole, a dokonce spojil s palácovým Michajlovským sadem. Ale vtom ho zaujalo, proč vlastně ve všech velkých městech ani ne tak z nutnosti, ale z jakési divné záliby člověk raději žije a bydlí v takových čtvrtích, kde nejsou ani parky, ani vodotrysky, ale kde je špína a puch a bůhvíjaké odporné věci. Tu si připomněl své vlastní procházky po Senném a na chvíli se vzpamatoval. Co znamenají tyhle nesmysly? rozzlobil se na sebe. Ne, raději vůbec na nic nemyslet!

Tak asi odsouzení, které vedou na popraviště, ulpívají myšlenkami na všem, co se jim naskytne v cestě, blesklo mu hlavou, ale opravdu jen blesklo, sám tu myšlenku spěšně potlačil. Ale už se blíží, už je u domu, už je u vrat. Kdesi náhle odbily hodiny jeden úder. Co to, snad ne už půl osmé? To není možné, jdou napřed!

V průjezdu měl opět štěstí a prošel docela hladce. A nejen to, jako naschvál právě v té chvíli vjela těsně před ním do vrat ohromná fůra sena, která ho kryla po celou dobu, kdy procházel průjezdem, a jakmile fůra vyjela z průjezdu na dvůr, rychle se přitočil k její pravé bočnici. Slyšel, jak na druhé straně halasí v hádce několik hla-

sů, jeho však nikdo nezpozoroval a nikdo proti němu nešel. Mnohá z oken vedoucích na ten ohromný čtvercový dvůr byla otevřená, ale nevzhlédl k nim – neměl sílu. Schodiště ke stařeně bylo blízko, hned vpravo od vrat. Byl už u schodů...

Na okamžik se zastavil, přiložil ruku na bušící srdce a přitom nahmátl a ještě jednou srovnal sekyru, a obezřetně, pomalu začal stoupat po schodech, co chvíli naslouchaje. Ale i schody byly v tu dobu liduprázdné, všechny dveře byly zavřené, nikoho nepotkal. V prvním poschodí byl, pravda, jeden vystěhovaný byt dokořán otevřený a uvnitř pracovali malíři, ale ti se ani nepodívali. Okamžik stál a uvažoval, a pak šel dál. Bylo by ovšem lepší, kdyby tu nebyli, ale... nad nimi jsou ještě dvě poschodí.

A už byl ve třetím poschodí, už stál přede dveřmi a před protější, neobydleným bytem. Ve druhém poschodí byl byt pod stařeniným podle všech známek také neobydlený, protože ze dveří byla odstraněna vizitka, zřejmě se odstěhovali... Byl udýchaný. Na okamžik mu blesklo hlavou: Nemám odejít? Ale neodpověděl si a naslouchal, co se děje v stařenině bytě: bylo tam ticho jako v hrobě. Potom se ještě jednou potočil dolů na schody a dlouho bedlivě poslouchal... Pak se naposled rozhlédl, vzchopil se, upravil a ještě jednou zkusil, zda je sekyra spolehlivě v poutku. Nejsem moc... bledý? říkal si. Nejsem moc rozčilený? Je nedůvěřivá... Neměl bych ještě počkat, než se srdce utiší...?

Ale srdce se neutišovalo. Naopak, jako naschvál tlouklo silněji a silněji, stále silněji... Nevydržel to, pomalu natáhl ruku ke zvonku a zazvonil. Za hodnou chvíli zazvonil ještě jednou, silněji.

Nikdo se neozýval. Zvonit víc bylo zbytečné a ani se mu to nehodilo. Stařena byla samozřejmě doma, ale je nedůvěřivá, je sama. Znal už trochu její zvyky... a znovu přiložil ucho těsně ke dveřím. Buď měl tak vybičované smysly (což se celkem dalo předpokládat), nebo to bylo skutečně tak dobře slyšet, ale náhle se mu zdálo, že slyší opatrné šátrání ruky u kliky a šustění šatů na dveřích. Kdosi

tiše stál u zámku a navlas tak jako on tady zvenčí naslouchal potajmu uvnitř a také asi s uchem na dveřích. Schválně se pohnul a cosi dost hlasitě zabručel, aby ji nemohlo ani napadnout, že se skrývá; pak zazvonil ještě jednou, ale slabě a rozvážně, bez známky netrpělivosti. Ta chvíle, jak později poznal, se mu výrazně, jasně a nesmazatelně vryla do paměti; nemohl pochopit, kde se v něm vzala ta vychytralost, ačkoliv měl pocit, že mu mozek chvílemi vynechává, a tělo necítil téměř vůbec... Za okamžik bylo slyšet, jak se vysouvá petlice.